

„Az volt a vágyam, hogy cigány gyerekeket tanítsak”

Interjú Budai Viktorral, az Év Roma Református Pedagógusával

Az Országos Református Cigánymisszió nemrég lezárult szavazásán a szakmai zsűri Budai Viktorral, a tiszakarádi Sánta Erzsébet Általános Iskola oktatójának ítélte oda az Év Református Roma Pedagógusa elismerést. A sárospataki illetőségű díjazott főiskolás éveit a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégium tagja volt, ma pedig többségében roma gyerekeket oktat, és minden erejével azon van, hogy sikeres életpályát alapozzon meg számukra. Interjúmban életének kalandos alakulásáról, szakmai pályafutásáról és álmairól kérdeztük.

– Mit jelent számodra az Év Református Roma Pedagógusa díj?

– Azóta keresem a szavakat, hogy hírt kaptam róla. A családom irtó büszke volt rám. Már maga a jelölés is megtisztelő volt, de hogy én kaptam az elismerést... még most sem ocsúdtam fel a meglepettségtől! Szeretnék köszönetet mondani a családomnak és azoknak, akik mentorálták a pályafutásomat, a tanárainknak és az iskolában dolgozó munkatársainknak.

– Hogyan döntötted el, hogy tanár leszel?

– Már középiskolás korom óta mozgatott, hogy szeretnék gyerekekkel foglalkozni, az érettségi előtt pedig döntenem kellett. Mivel Debrecenben tanultam, ismertem és szerettem a várost, célszerű volt ott maradnom, így a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolára (amely 2011-ben olvadt be Debreceni Református Hittudományi Egyetembe – a szerk.) adtam be a jelentkezésemet.

– Volt egy meghatározott ok, amiért ezt a hivatást választottad?

– Őszintén megfogalmazva nem emlékszem már, csak tetszett az a dinamika, ahogyan a tanár-diák viszony működik. Szerencsére nekem is voltak remek oktatóim, a főiskolán pedig, a gyakorlatok során folyamatosan alakult ki bennem a szeretet a tanári pálya iránt.

– Jelenleg testnevelést és biológiát oktatsz – miért pont ezt a szakpárt választottad?

– Hivatalosan tanító vagyok, testnevelés szakterülettel. Amikor a tiszakarádi Sánta Erzsébet Általános Iskolában hiány volt biológia szakosból, úgymond „megkaptam” ezt a tárgyat is, melyet az elmúlt két év során nagyon megkedveltem. Emiatt gondolkodom azon, hogy elkezdek egy mesterképzést, de munka és két gyerek mellett nagyon nehéz lenne – így ez egyelőre távlati tervem még.

Budai
Viktor
Magán-
archívum

– Hosszú utat tettél meg Tiszakarádig. Mesélnél arról, hogy mit csináltál előtte?

– 2013-ban végeztem el a főiskolát, és nem nagyon kaptam állásajánlatot. Ezért a feleségemmel nem sokat hezitáltunk: volt egy liverpooli kapcsolatunk, aki felajánlotta, hogy utazzunk ki, és segít helyben munkát keresni. Egy héttel később már Angliában voltunk. A kinti élet kezdetben nagyon nehéz volt. Liverpoolban olyan furcsa tájszólással beszélnek az angolt, hogy alig értettem meg. Csak egy hónap után tudtunk álláshoz jutni: én kemény fizikai munkát végeztem egy áruház összekészítő raktárában. De szerződéssel, és ez volt a lényeg. A feleségem egy csokoládégyárban dolgozott egy évig, amíg várandós nem lett a kislányunkkal. Le a kalappal egyébként a munkáltatója előtt, hiszen rugalmasan álltak a helyzetéhez. A lányom születését életünk fordulópontjának tartom, hiszen utána kezdett megfogalmazódni bennünk, hogy visszatérünk Magyarországra. Nem mondom azt, hogy nem éltünk jól, félretenni viszont nem igazán tudtunk. Ott sem kolbászból fonják a kerítést, és aki mást mond, az hazudik.

– Meddig maradtatok kint?

– 2016 szeptemberében született a lányunk, és azt követően még egy évet és egy hónapot maradtunk Liverpoolban. Amikor elindultunk, még nem hazafelé vettük az irányt. A feleségem keresztszülei régóta kint éltek Kanadában, Torontóban, és átcsábítottak minket a tengerentúlra. A sógorom egy építőipari cégnél dolgozott, én is itt tudtam elhelyezkedni, de egy év után eldöntöttük: hazajövünk Sárospatakra.

– *Mi adta meg a végső lökést ehhez?*

– Mérlegre tettük, hogy a pénz vagy a boldogságunk, a hazaszeretetünk, a családuknk a fontosabb-e számunkra. Nem volt kérdés, melyiket fogjuk választani. Az itthoni környezetet, a nagyszülői szeretetet nem lehet pótolni, ezt pedig nem akartuk elvenni a gyerektől. Igen, tudtuk, hogy valószínűleg szűkösebben fogunk élni, de boldogabban is, és csak ez számított.

– *A családotok hogy viselte a távolléteteket?*

– Hála Istennek, mindkét oldalról támogattak minket, de azt azért bevallották, hogy sokat öregedtek a kintlétünk alatt. Örültünk, hogy évente egyszer haza tudtunk látogatni, de a visszatérés komolyan megviselte őket és minket is.

– *Hogyan kezdtetek „új” életet Magyarországon?*

– Mielőtt elutaztunk volna, mindketten a szüleinkkel éltünk, így kicsit féltünk attól, hogy kezdjük el majd megalapozni az itthoni közös jövőnket. Eleinte a sárospataki polgármester közbenjárásával önkormányzati lakást béreltünk, majd a családtámogatásoknak köszönhetően tudtunk venni egy házat a városban.

– *Munkaiügyben milyen kilátásaitok voltak?*

– Bár külföldön éltünk, képbem voltam az itthoni hírekkel, és folyamatosan szembejött velem, hogy mekkora tanárihiánnyal küszködnek a magyarországi iskolák. Hazatérésünk után nem sokkal a Sárospataki Tankerületi Központ vezetőjéhez fordultam, és azt mondtam neki: nem akarok válogatni a lehetőségek között, de olyan helyen akarok dolgozni, ahol segíthetek, és ahol cigány gyerekeket taníthatok. Ez nekem mindig szívügyem volt. Így jött képbe Tiszakarád.

– *Miért éppen ez volt a vágyad?*

– A Wáli István Református Cigány Szakkollégiumban, melynek a 2012/2013-as tanévben voltam tagja, gyakran hallottuk, hogy ha tehetjük, menjünk vissza a lakóhelyünkre, a saját környezetünkre, és ott próbáljunk segíteni. Akkor megfogadtam, hogy ha tehetem, így fogok tenni, és a mai napig is ennek szellemében végzem a munkám. Tiszta szívből örülök neki, hogy Tiszakarádon nagyrészt roma gyerekeket oktathatok.

– *Mi kellene ahhoz, hogy több gyerek érezze elhívásának azt, amit például te csinálsz?*

– Az akarat hiányának egyik fő oka sajnos az, hogy Magyarországon az emberek nagy része még mindig tele van előítéletekkel. Nézd, engem a szűkebb környezetemben mindenki ismer, mindenki tudja, ki vagyok, mit csinálok, úgymond tisztelet övez. Ha viszont kilépek ebből a komfortzónából, és elmegyek egy másik városba, akkor a bűrszíniem lép az elsődleges ismertetőjegyémmé. Hivatalos ügyek intézésénél, postán, gyorséttermekben, találkoztam

ezzel többször. De legjobban a szórakozóhelyekben folyó kirekesztés háborít fel – nem egyszer, nem kétszer ütköztünk ilyen akadályokba korábban. A legnagyobb ellenérv éppen az előítéletesség volt a hazatérésünk kapcsán. Sem Liverpoolban, sem Torontóban nem találkoztunk ezzel, és sokszor elgondolkodtunk azon, hogy ki akarjuk-e tenni ennek a lányunkat?

– *Szerinted miért nincs több, hozzád hasonló fiatal roma példakép az iskolákban?*

– Sokat beszélünk erről a családommal, de nem tudok rá pontos választ adni. Talán sok esetben az a küldetésstudat hiányzik az emberekből, hogy segítsenek a sajátjaikon.

– *Látod a gyereken annak az eredményét, hogy példát igyekszel mutatni nekik?*

– A legtöbb esetben mélyszegénységben élő gyerekekről beszélünk, ahol ebből fakadóan a szülői háttér sem eszményi. Az iskolában mindent megtehetünk értük, de azt vallom, hogy a gyerekek elsődleges szocializációs környezete a család. Mi csak irányvonalat tudunk mutatni, amely mentén haladhatnak. Ennek ellenére úgy vélem, hogy ha húsz gyerekből egy tud kitörni ennek köszönhetően, hatalmas előrelépést könyvelhetünk el. Ha nincs meg a családi háttér, akkor nekünk, szakembereknek kell lehetőségeink szerint pótolnunk a hiányt. Én magam folyamatosan azt sulykolom beléjük, hogy ha végeznek is, hozzám bátran fordulhatnak. Ha látom rajtuk, hogy gondokkal küzdenek, igyekszek segíteni.

– *Milyen kapcsolatban vagy a diákok szüleivel?*

– Nyitott vagyok a kapcsolattartásra – valaki barátságos, valaki nem. Érdekes, hogy a jobban tanuló gyerekek szüleivel könnyebb együttműködni. Ellenkező esetben a személyes látogatás sokat segíthet, de az sem mindig célravezető. Az viszont jól esik, hogy néhány szülő azzal példálózik a gyerekek előtt, hogy „Viktor bácsi hová ért el cigányként”.

– *Értelmiségi pályát választó romáktól gyakran hallani, hogy sok esetben a saját közösségük mondja rájuk, hogy „már nem vagytok cigányok”. Te tapasztaltál hasonlót?*

– Találkoztam már a jelenséggel. Sárospatakon nem volt gond, sokan ismertek, és tudták, hogy minden ember felé nyitott vagyok, soha nem felejtetem el, honnan jöttem. Tiszakarádon azonban más volt a helyzet, hiszen eleinte senki sem tudta rólam, hogy ki vagyok. Régi szakkollégista társaimtól hallom néha, hogy azt mondják ránk: „bemagyarosodtunk”. Mégpedig azért, mert megpróbálunk a többségi társadalom nagy részéhez hasonló életet élni. Személyemet viszont hála Istennek sosem illették ilyen jelzővel.

– *Te magad milyen szülői háttérből érkezel?*

– Csak szuperlatívuszokban tudok beszélni róluk. Édesanyám és édesapám is szegény családban nőtt

fel, nem voltak iskolázottak, de amit lelkileg, szellemileg és anyagilag megtehettek értem és az öcsémért, azt megtették. Tudták, hogy engem a focival lehet megfogni, ezért ha hármast kaptam valamiből, nem engedtek játszani. Áldom őket azért, hogy szűk lehetőségeikhez mértén támogattak, és keményen fogtak engem. A tanulás egyébként olyannyira fontos volt nekik, hogy negyven évesen az érettségit is letették.

– *Mi volt a helyzet a környezetekben, az osztálytársaidnál?*

– Az általános iskolai évek alatt egyetlen roma osztálytársam volt, az unokatestvérem. Mivel a sulink a helyi tanítóképző gyakorló iskolája volt, jó képességű és tehetős gyerekek jártak oda, és nagy dolognak számított, hogy cigány gyerekek is tanulhattak a falai között. Kifejezetten roma példa nem volt előttem.

– *A Wáli István Református Cigány szakkollégiumban viszont annál több, igaz? Milyen élményeket tudsz felidézni az ott töltött éveidből?*

– Amikor főiskolára jártam, a tanítóképző Maróthi Kollégiumában laktam, abban az épületben, ahol a WISZ található. A kuli igazgatója tájékoztatott az akkor, frissen indult intézmény indulásáról – eleinte nem akartam foglalkozni vele, annyira jó közösség vett körül. A tanév végén azonban Uhrin Anikó, a szakkollégium korábbi igazgatója lehívott beszélgetni, és elmondta nekem, hogy miről szól a WISZ programja, és miért éri meg csatlakozni. Beadtam a jelentkezésemet, és kiderült, hogy nagyon jól döntöttem. A cigány identitásunk megélése, a hitélet és a tanulás remek elegyet alkotott, melynek alapján ma is azt mondom, hogy a keresztény roma szakkollégiumok hálózata az egyik legnagyobb kezdeményezés hazánkban.

– *Van olyan szakkollégiumi élményed vagy olyan program, amire úgy emlékszel, hogy nagyon sokat segített neked?*

– Az első KRSZH focikupa 2012-ben mindenképp emlékezetes, hiszen mi nyertünk negyven pluszos gólkülönbséggel, és én lettem a torna gólkirálya. Talán ez az, de minden ott töltött pillanat szép emlék számomra: a közös főzések, beszélgetések, a születés- és névnapok, a szakkolis hétvégék – a sort sokáig folytathatnám.

– *Mit üzennél azoknak a hátrányos helyzetű cigány fiataloknak, akik úgy látják, hogy reménytelen a helyzetük, és nem tudnak kitörni, nem mernek álmodni, vagy lemondtak arról, hogy elérjék a céljaikat?*

– Soha ne tegyenek le az álmaikról, hiszen kitartással és szorgalommal bármit elérhetnek! Bátran használják ki az eléjük kerülő lehetőségeket! Úgy gondolom, hogy aki ma cigánként tanulni akar, annak van rá lehetősége. A fiatalok akár megkereshetnek engem is, ha segítségre van szükségük!

– *Mi az álmod, a vágyad a jövőre nézve?*

– Szeretnék valamilyen mentorprogramot indítani azoknak a gyerekeknek, akiket tanítok, és jó lenne, ha a focival is tudnánk valamit kezdeni helyi szinten, hiszen tapasztalataim szerint ezzel nagyon meg lehet fogni őket (akárcsak engem anno). Ha a szélesebb társadalmat nézzük, nagyon szeretném, hogy az integrációról ne csak beszéljünk, hanem ténylegesen valósuljon meg. Merek álmodni, és minden ilyen kezdeményezésre nyitott vagyok!

Dezső Attila

Országos Református Cigánymisszió

Diákok a tiszakarádi Sánta Erzsébet Általános Iskola udvarán

A szerző felvétele

